

Motion till riksdagen 2021/22:4041

av **Magnus Oscarsson m.fl. (KD)**

Hållbart fiske

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de för fisken viktigaste lekområdena ska stängas för fiske under hela lekperioderna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intensifiera regelförenklingsarbetet inom fiskerinäringen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ansvarig fiskemyndighet bör beakta och främja föryngringen av medelåldern inom det småskaliga icke-industriella fisket och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ansvarig fiskemyndighet vid ansökan om fiskelicens även bör beakta användningstrycket på aktuell licens och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten bör utredas att bilda fiskevårdsområden i sådana vatten där fritt handredskapsfiske nu råder, i syfte att utveckla fisketurism och annat småskaligt fiskeföretagande, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anpassa spårbarhet av fisk till europeisk procedur med spårbarhet av fångst och landning samt ett steg fram och ett steg bak i värdekedjan och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spårbarhetssystemen upprätthålls genom företagens egna affärssystem och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om processen för att avveckla det nationella spårbarhetssystemet som utvecklats av Havs- och vattenmyndigheten för att ersätta med ett EU-baserat spårbarhetssystem och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna att avveckla Havs- och vattenmyndigheten och införliva relevanta delar i Jordbruksverkets och Naturvårdsverkets uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överföra Vattenmyndigheternas verksamheter till Jordbruksverket och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verksamheten som Vattenmyndigheterna utför också ska inbegripa ett främjandeuppdrag gentemot de näringar de verkar för och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett tillfälligt stopp för trålfiske efter torsk i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om trålfiske i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att överföra ålfisketillstånd mellan generationer och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör motarbeta EU-kommissionens förslag om ett totalt ålfiskestopp i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Kristdemokraterna är pådrivande för en hållbar fiskeripolitik. Syftet är att havets resurser ska förvaltas långsiktigt och att människan ska kunna bedriva ett hållbart fiske som minimerar den negativa påverkan på havsmiljön. Samtidigt ska yrkesfiskares, fritidsfiskares och kustbefolkningens intressen beaktas. Kristdemokraterna vill ha levande skärgårdar med plats för boende, näringsidkande och turism. Fisk ska i första hand fångas för att tjäna som människoföda. Fisket ska vara långsiktigt hållbart och havsmiljön ska bevaras. Ett för stort fiskeuttag gynnar ingen utan resulterar långsiktigt i att såväl fisken som fisket dör ut. Fiskeripolitiken hänger nära samman med havsmiljöpolitiken. Haven utgör känsliga ekosystem, där de olika arterna har viktiga roller. Om en art försvinner eller minskar kraftigt rubbas balansen i havens känsliga ekosystem.

På senare år har det skett en positiv utveckling av bestånden för de flesta arter. Samtidigt finns fortfarande problem för en del arter, exempelvis Östersjötorsken. Arbetet inom EU, där fiskeripolitiken i första hand utformas, behöver därför fortsätta med ett helhetsfokus på havet och fisket.

Hänsyn till känsliga områden

Genom att freda de viktigaste lekområdena gynnas yrkesfisket på sikt genom att fiskbestånden återhämtar sig snabbare. Undersökningar från USA indikerar att reservat där allt fiske är förbjudet fungerar som områden där fiskbestånden kan återhämta sig ostört, vilket senare bidrar till större fångster utanför de skyddade områdena. Studierna indikerar också att flera små reservat kan vara mycket effektiva. De för fisken viktigaste lekområdena bör därför stängas för allt fiske under hela lekperioderna. Det är viktigt att sådana reservat inrättas i samråd med fiskerinäringen och andra intressenter.

Regelförenklingar inom fiskerinäringen

Den svenska fiskerinäringen lyder inte endast under ett regelverk; den lyder under många olika och ibland motstridiga regler. Ett synnerligen detaljerat regelverk på EU-nivå reglerar snart sagt det mesta av fiskeripolitiken. Härtill kommer nationell lagstiftning samt sist men inte minst ett antal myndigheters föreskrifter. Regelmassan upplevs som synnerligen tyngande av näringen. Bland de mer svårmotiverade reglerna är att fiskaren måste gissa fångstens storlek inom en marginal på tio procent innan den har vägts, annars straffas fiskaren.

På jordbruksområdet hände mycket positivt under alliansregeringen när det gällde regelförenkling. Fiskerinäringen har dock inte upplevt att detta har skett på liknande sätt för fisket, varken på nationell nivå eller inom EU. Arbetet med regelförenklingar måste intensifieras även för fiskenäringen. Ett viktigt steg vore att, mot bakgrund av den reformerade EU-politiken, se över de svenska nationella regler som detaljreglerar fisket.

Föryngringen av fiskarkåren

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utvecklings mål 14 av 17, hav och marina resurser under delmål 14 B framhåller vikten av att säkerställa tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader. För Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ingår mål 14 bland de hållbarhetsmål som myndigheten arbetar med och redovisar för regeringen.

Genom föreskrifter och handläggning av ärenden om fiskelicenser och särskilda tillstånd syftar HaV till att ”styra uttag av fångst och effort för att hålla beslutade ramar. I huvudsak sker det genom licensiering samt kvot- och effortförvaltning på nationell nivå och fartygsnivå”. Handläggningen varierar över landet, men i regel beviljas licenser mycket restriktivt och oftast med hänvisning till att licenskvoten är full. För unga fiskare som investerat i båt och utrustning nödvändig för att ens kunna ansöka om licens är det då frustrerande att de redan utfärdade licenserna inte brukas eftersom de innehas av mycket gamla kolleger bortom pensionsåldern. Medelåldern i fiskarkåren är hög.

Licensbeviljande myndighet saknar inte data om huruvida de utfärdade licenserna är aktiva eller inte. Fiskare är skyldiga att rapportera till Centrum för fiskerikontroll hos HaV. Varje ansökan behandlas under ca tre månader och måste göras per fiskart, och den båt som inköpts kan bara ligga till grund för ansökan under två år, därefter förfaller båtens giltighet vid ansökan. Det restriktiva beviljandet av fiskelicenser gör att fiskeflottan inte föryngras. Den förädling och det entreprenörskap som annars präglar nya aktörer uteblir för det småskaliga icke-industriella fisket. På sikt urholkas även yrkeskåren som helhet. Kristdemokraterna anser att myndigheten särskilt bör beakta och främja föryngringen av fiskarkåren. Vid ansökan om fiskelicens bör utöver antalet beviljade licenser även användningstrycket beaktas.

Spårbarhet för fisk

Det spårbarhetssystem för ursprung av fisk som livsmedelsprodukter är belagda med har i Sverige sedan det infördes 2019 kommit att bli en konkurrensnackdel gentemot omvärlden. Där övriga länder i Europa kräver spårbarhet av fångst och landning samt ett steg fram och ett steg bak i värdekedjan, kräver svensk tillämpning att information skall

samlas in, registreras och flöda i realtid mellan alla aktörer i hela livsmedelskedjan, också för fisk som inte fångats eller landats i Sverige. Under hösten 2021 kom Statskontoret med en utvärdering (2021:12) av Havs- och vattenmyndighetens hantering av EU-direktivet och det arbete som myndigheten företagit med framtagandet av spårbarhetssystemet. Kritiken var förödande och Statskontoret konstaterade att myndighetens skäl för att införa systemet med hänvisning till EU var felaktigt, att systemet utvecklats utan tillräcklig insikt om näringens förutsättningar och behov, att kostnaderna rusat bortom kontroll, att systemet levererar mindre fiskerikontrollnytta än förväntat, att systemet brister i användarvänlighet och att spårbarheten kan uppfyllas utan ett nationellt it-system. Utöver Statskontorets slutsatser har branschen sedan tidigare framfört bland annat att systemet har en handelshindrande effekt och diskriminerar svenska verksamheter i relation till övriga EU.

Kristdemokraterna delar Statskontorets och branschens slutsatser. En naturlig följd av utvärderingen är att spårbarhetssystemet avvecklas. Ett första steg som uppföljning av Statskontorets utvärdering bör vara att avbryta vitesförfarandet för företag som på olika sätt misslyckas med sin rapport. Spårbarhetssystemet bör sedan begränsas till det första steget, mellan landning och första försäljning. Slutligen bör spårbarhetssystemet ersättas med ett EU-baserat spårbarhetssystem för spårbarhet vid fångst och landning.

Kristdemokraterna anser att konsumenterna har rätt att veta varifrån maten de äter kommer och hur fisken vuxit upp och var den fångats. Därför bör det införas en obligatorisk ursprungsmärkning av kött och fisk på restauranger, i storhushåll och inom livsmedelsindustrin. Ursprungsmärkningen måste bygga på en rimlig avvägning mellan dokumentationsdatatyngd och informationsbehov för att inte belasta företagen i distributionskedjan på ett sätt som hämmar vår konkurrenskraft.

Förändrad struktur för vattenrelaterade myndigheter

Sverige har många myndigheter. Ur ett förvaltnings- och skattebetalarperspektiv är det angeläget att hålla kostnadseffektivitet. Om en myndighet kan utföras annorlunda i synergi med andra uppgifter bör också strukturen för myndigheten kunna förändras.

2011 bildades Havs- och vattenmyndigheten som har säte i Göteborg. Myndigheten övertog vid skapandet uppgifter från det tidigare Fiskeriverket och Naturvårdsverket och ansvarar för hushållning av fiskeriresurser och miljömål för hav, sjö och vattendrag.

Under myndighetens korta levnad har initiativ tagits som starkt bör ifrågasättas. Under 2013 ville myndigheten införa statlig skatt på enskilda avlopp trots att kommunerna utövar fullgod tillsyn över avlopp.

Under många år har myndigheten arbetat för att införa obligatoriska spårbarhetskrav inom fiskeriet och 2019 trädde det efter flera förseningar i kraft.

Myndighetens arbete har byggt på en övertolkning av förordning (EG) nr 1224/2009 om inrättande av ett system för att säkerställa att den gemensamma fiskeripolitiken följs. Inget annat land har infört ett obligatoriskt spårbarhetssystem. Några har infört frivilliga system.

Effekten har blivit att svenska fiskeriföretag har fått stora problem. Inom dagligvaruhandeln har vissa aktörer sett sig tvungna att helt avstå ifrån att sälja produkter som omfattas av systemet. Följden har blivit att konsumtionen styrt mot fisk fångad i tredje land (framförallt Norge).

Kristdemokraterna anser att myndigheten bör avvecklas. Ett flertal verksamheter på Havs- och vattenmyndigheten lämpar sig väl på Statens jordbruksverk och Naturvårds-

verket. Frågor om badplatser och vatten, arter och livsmiljöer är exempel på uppdrag som renodlat kan utföras på Naturvårdsverket i synergi med andra uppgifter som utförs där. Gröna näringsrelaterade verksamheter som fiske och handel, vattenkraft och arbete i vatten samt planering förvaltning och samverkan är verksamhetsområden som i bättre utsträckning bör utföras på Statens jordbruksverk där andra relaterade gröna näringar också bearbetas av myndigheten.

Vattenmyndigheterna har i uppdrag att genomföra EU:s långtgående vattendirektiv. Myndigheterna är uppdelade på fem vattendistrikt med en länsstyrelse i varje vattendistrikt som ansvarig myndighet.

Vattenmyndigheterna kritiseras återkommande för ogenomtänkta, dåligt underbyggda och ofinansierade åtgärder. Myndigheterna har vid flera tillfällen befunnits uppträda villkorslöst i strid med ambitionen att i svensk tradition skapa delaktighet. SKR, LRF och Svenskt Vatten gick under 2021 ut med kravet att vattenmyndigheterna läggs ner. Organisationen ställer idag orealistiska normer och krav som till stora kostnader knappt går att uppnå. Kraven innebär också en hämsko för utvecklingen av nya bostäder på landsbygden.

Kristdemokraterna föreslår att vattenmyndigheterna, idag förlagda hos fem länsstyrelser med uppdrag av regeringen att genomföra EU:s vattendirektiv, överför sina verksamheter till Jordbruksverket. I de relaterade uppdragen bör införlivas ett främjandeuppdrag gentemot de näringar som verkar inom hav och vatten. Främjandeuppdraget bör förtydliga att verksamheten inte bara ska kontrollera att regler följs, utan att de även ska göra det lättare för och stödja företagen.

Fisketurism

Kommersiell fiskeriverksamhet med stöd av allemansrätten har blivit ett vanligare fenomen i områden med fritt handredskapsfiske. Detta skapar konflikter med enskilda vattenägare och minskar incitamenten för fiskevårdsåtgärder. Möjligheterna bör därför utredas att, i syfte att utveckla fisketurism och annat småskaligt fiskeföretagande, bilda fiskevårdsområden i sådana vatten där fritt handredskapsfiske nu råder.

Torskfisket i Östersjön

Kristdemokraterna anser att beslut om fiskekvoter ska grundas på vetenskapliga rekommendationer. Vid osäkerhet ska försiktighetsprincipen råda. Torsken i Östersjön är i nuläget starkt hotad och det behövs troligtvis ett tillfälligt stopp för trålfiske efter torsk i Östersjön. Yrkesfisket i skärgården hotas idag av brist på torsk och av en stor sälpopulation. Torskbeståndet riskerar att kollapsa vilken dag som helst. Utvecklingen av mer selektiva fångstredskap behöver fortsätta, samtidigt som predationen från säl måste minska.

Trålgränsen utanför Östersjön

Det är idag tillåtet att tråla fyra sjömil utanför den svenska kusten, även i delar av det nya marina naturreservatet vid Svenska Högarna ytterst i Stockholms skärgård. Statistik från Havs- och vattenmyndigheten visar hur trålarna tagit upp 370 gånger mer av fisken än Stockholms yrkesfiskare tillsammans. Fångsten har huvudsakligen inte gått till

humankonsumtion utan till danska fiskmjölsfabriker. Trålgränsen bör ses över i syfte att placeras på ett sätt som kan vara hållbart och skapar förutsättningar för en livskraftig blå näring. Möjligheten för Sverige att hänvisa större trålningsfartyg till 12 sjömil utanför baslinjen bör beaktas i ställningstagandet liksom vilka konsekvenser detta kan få för bilaterala avtal med danska och finska trålare samt det kustnära surströmmingsfisket. För ställningstagandet bör också sökas en harmonisering med livsmedelsstrategins målsättningar om en ökad humankonsumtion av fiske.

Ålfisket

Sedan 1980-talet har ålfångsterna i Sverige sjunkit kraftigt. Flera faktorer samverkar sannolikt till denna utveckling, däribland turbiner i vattenkraftverk, miljögifter, klimatförändringar, ökad predation från skarv och säl samt fiske i de länder som ålen passerar på sin vandring till svenska vatten. Sedan 1 maj 2007 råder generellt förbud att fiska ål. Endast den som har särskilt tillstånd från Havs- och vattenmyndigheten får fiska ål. För att få tillstånd att fiska ål måste man tidigare ha haft sådant tillstånd. Vissa sötvatten i Sverige är undantagna från förbudet och där är det alltså möjligt för fritidsfiskare att fiska ål. Till följd av de strängare reglerna har antalet ålfiskare reducerats kraftigt. Även fångstmängderna har halverats under samma tid.

I och med att endast den som redan har tillstånd kan få tillstånd blir konsekvensen att ålfiske som näringsutövning gradvis fasas ut i Sverige. Därigenom försvinner samtidigt den unika kultur och den yrkeskunskap som finns bevarad i ålfisket. De sociala effekterna blir påtagligt negativa, i synnerhet i de delar av landet där ålfisket är en viktig del i kulturen. Endast den som nyttjat sitt tillstånd föregående år får det förnyat vilket gör att yrkeskåren successivt uttraderas.

Ålfisket är en känslig balansgång mellan att bevara både ålen, ålfisket och den kultur och kunskapstradition som är förknippade med dessa. Mängden legalt fångad ål har sjunkit till en låg nivå och målet i nuvarande förvaltningsplan om att reducera fiskets fångst konstateras vara uppnått. Den starkt restriktiva fiskeripolicyn för ål måste fortsätta under tämligen lång tid. Mot bakgrund av ovanstående är det motiverat att öppna upp för möjligheten att överföra ålfisketillstånd mellan generationer.

En konsekvens av Kristdemokraternas uppfattning blir att vi också tillbakavisar EU-kommissionens förslag om ett totalt ålfiskestopp i Östersjön. Sveriges regering bör motsätta sig förslaget.

Eftersom vattenkraftverk är den största orsaken till åldöd behöver arbetet intensifieras med att minska dödligheten vid passage av vattenkraftverk. Jakten på de betydande ålpredatorerna skarv och säl bör också utökas. En större undersökning under ledning av Sveriges lantbruksuniversitet som publicerades 2017 fann att säl och skarv åt lika mycket som det kustnära fisket hade kapacitet att fiska upp. Deras slutsats var att sälarnas och skarvens negativa effekter på fiskbestånden står i sådan omfattning att de behöver beaktas i fiskeriförvaltningen.

Magnus Oscarsson (KD)

Kjell-Arne Ottosson (KD)

Larry Söder (KD)

Camilla Brodin (KD)

Magnus Jacobsson (KD)